

10.11.2023

Група Е-1

Мегей А.В.

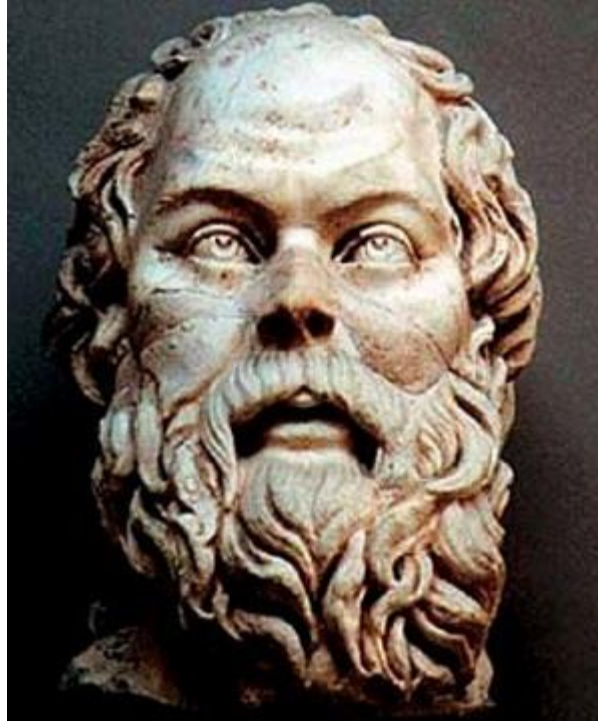
Основи філософських знань

Урок № 22

Тема: Філософія Сократа

Хід уроку:

1. Перегляньте відео: <https://www.youtube.com/watch?v=SsUfA-e5YKw>
2. Опрацюйте конспект уроку

Сократ (469 г. до н. е. — 399 г. до н. е.)

Сократ — античний мислитель, перший афінський філософ.

Величезний вплив на античну і світову філософію справив Сократ (469-399 рр. до н.е.). Сократ – перший афінський (за народженням) філософ, сучасник Демокріта. Сократ цікавий не тільки своїм вченням, а й усім своїм життям, оскільки його життя стало втіленням його вчення.

У центрі філософії Сократа – людина. Але вона ним розглядається насамперед як моральна істота. Тому філософія Сократа – це етичний антропологізм. Інтересам Сократа були чужі як міфологія, так і метафізика. Філософія Сократа народжувалася під двома основними девізами: "Пізнай самого себе" і "Я знаю, що я нічого не знаю". Перший девіз був написаний над входом у храм Аполлона у Дельфах. другий приписується Сократу.

При філософському дослідженні етичних проблем Сократ користувався методом, який він називав майевтикою. Ціль майевтики – всебічне обговорення будь-якого предмету, визначення (дефініція) поняття. Сократ першим підніс знання до рівня понять. Якщо до нього філософи і користувались поняттями, то робили це стихійно. І тільки Сократ звернув увагу на те, що якщо нема поняття, то немає і знання.

Отже, метод Сократа переслідував досягнення понятійного знання. Це досягнення відбувалось за допомогою індукції (наведення), сходження від одиничного до загального. Головне для Сократа – процес пошуку понять.

Переконання Сократа в існуванні об'єктивної істини приводить його до висновку, що існують об'єктивні моральні норми, що відмінність між добром і злом не відносна, а абсолютна.

Сократ різко полемізував із софістами, хоча серйозних змістовних підстав для цього в нього не було. Більше того, Сократ фактично продовжив справу софістів, принаймні в утвердженні проблеми людини як головної теми філософських міркувань. Незгоди з софістами мали своїм джерелом в основному позафілософські причини. Наприклад, однією з них було упереджене ставлення до софістів як до людей, що заробляли собі на життя своїм фахом. За свідченням Ксенофонта, Сократ у відповідь на питання, чому він не бере гроші за свої бесіди, відповів так: «З краси і. знань можна рівною мірою робити як благородне, так і мерзотне застосування. Так, красу, якщо хтось за гроші продає кому завгодно, того називають розпусником... Так само, хто продає свої знання за гроші кому завгодно, тих називають софістами».

Про труднощі натуралістичне орієнтованих космологічних концепцій шкіл старогрецької філософії вже йшлося. З цих труднощів, власне, й народжуються перші спонуки повороту філософії від природи до людини. Саме тому Сократ з самого початку відмовляється від створення картини світу. Подібні спроби, здійснювані попередніми філософами (головний твір кожного з них так і називався – «Про природу»), давали різні результати, оскільки з кожного з них картина світу виходила іншою, ніж у попередників. Сократ рішуче повертає напрям філософського дослідження від космосу, природи до людини. «Пізнай самого себе» – такою є вихідна теза сократівського філософствування. І таке знання можна набути лише в безпосередньому контакті з іншими людьми – діалозі, практичній зустрічі умів. Сократ принципово не записував свої думки, вважаючи дійсною сферою існування справжнього знання, мудрості живу бесіду з опонентами, живий діалог, полеміку. Саме це він і називав діалектикою (від грецького «діалегомай» – вести бесіду, сперечатися).

Спроба розібратися в такий спосіб з проблемою людини поставила Сократа перед новими труднощами. Ми дізнаємося про це передусім із творів Ксенофонта (бл. 430–350 до н. е.) – «Спогади про Сократа», а також з перших семи діалогів Платона. «Сократівський метод» полягав у веденні бесіди-діалогу, в ході якої Сократ ставив співрозмовникам запитання, отримував відповідь (як правило, неповну), ставив нові запитання, вказуючи на суперечність в судженнях опонента і т. д. Коли співрозмовники Сократа ост?, очо заплутувалися в суперечностях і цікавилися думкою щодо цього самого Сократа, той відповідав, що теж не знає відповіді. Саме цей момент і відображений у відомій тезі Сократа: «Я знаю лише те, що нічого не знаю».

Сократ тим самим прагнув показати, що остаточна відповідь на те або інше запитання не може бути отримана внаслідок суперечливості і невичерпності самого змісту лунання. Проте така позиція не означає знецінення пізнавальних зусиль, навпаки, цінність знання і полягає в пізнавальних зусиллях, у здатності ставити все нові й нові запитання. Недаремно ж філософія є не самою мудрістю («софією»), а лише прагненням, любов'ю («філео» – люблю) до мудрості.

І все ж таки Сократ дещо перебільшував, так би мовити, «процесуальний момент» пізнання. Обговорюючи проблему людини, він ставив запитання про такі істотні характеристики людини, як «мужність», «розсудливість», «краса» тощо. Суперечності ж у відповідях співрозмовників, що їх виявляв Сократ, виникали внаслідок неможливості звести загальний зміст досліджуваних понять («мужність», «краса» та ін.) до їх індивідуально-конкретних проявів. Розуміючи неможливість існування загального як конкретно-індивідуального існування («краси» взагалі поряд з красивою дівчиною, красивою вазою тощо), Сократ бідкається: «Я вічно блукаю і не знаходжу виходу».

Життя Сократа закінчилося трагічно. Його було звинувачено в неповазі до богів, що каралося в ті часи смертю. Дізнавшись про цей вирок у в'язниці, Сократ, розповідають, спокійно випив отруту. Послідовники мислителя створили після його смерті кілька шкіл, найвідомішими серед яких були кінічна (її засновник – Антісфен, хоча більш відомим став його учень Діоген з Синопа, який, звівши свої потреби до елементарного мінімуму, жив у діжці, протиставляючи природу законам і звичаям людей. Ці філософи вважали, що слід жити тільки «за природою».

Філософія Сократа – своєрідний вододіл в історії античної філософії, У всіх досократівських мислителів (їх так і називають в історії філософії – «досократики») світ виступає у вигляді своєрідної «натуралістичної» цілісності, іш) «розчиняє» і підпорядковує собі людину як «одну з» частинок космічного цілого. Сократ, вирізняючи людину з космосу і скеровуючи свою увагу лише на неї, кладе край нечіткому усвідомленню філософами специфічних рамок їх досліджень – відношення «людина – світ» Сократом завершується ранній період історії античної філософії, період її становлення і утвердження, починається класичний її період. Останній представлений іменами Демокріта, який поклав у фундамент своєї позиції індивідуальну унікальність і неповторність буття; Платона, який енергійно і з великою майстерністю і талантом розвинув накреслену Сократом гуманістичну лінію філософських пошуків; Арістотеля, що підвів геніальний підсумок розвитку до Сократичної та класичної античної філософії.

Виконані завдання відправте мені на електронну пошту anastasiamegei@ukr.net.

У темі листа вказати ПІБ, номер групи, номер уроку і дату